

e-ISSN: 2630-631X

Article Type
Review Article**Subject Area**
International RelationsVol: 8 Issue: 61
Year: 2022 JULY
Pp: 1246-1257Arrival
10 June 2022
Published
31 July 2022
Article ID 63538Doi Number
<http://dx.doi.org/10.2922/8/smryj.63538>**How to Cite This Article**
Çakmak, S. (2022). "Batı Trakya Türk Azınlık Sorunu ve Vatansızlık Statüsü", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 8(61): 1246-1257

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Batı Trakya Türk Azınlık Sorunu ve Vatansızlık Statüsü

The Problem of Turkish Minority of Western Thrace and Statelessness Status

Serdar Çakmak¹ ¹ Arş. Gör. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Nevşehir, Türkiye

ÖZET

Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapan Batı Trakya coğrafyası, Yunanlılar, Spartalılar, Romalılar ve Türkler için ya bir yurt ya da işgal alanı olmuş, yaşanan en son birlik ve bütünlük dönemi ise Osmanlı Devleti zamanında hayat sahası bulmuştur. Bu çalışmada da, bahsedilen tarihsel kırılma noktalarının iyi anlaşılabilmesi için kronolojik bir sıra takip edilecek, 20. yüzyıl başlarında imzalanan Atina ve Lozan Antlaşmalarına da atıflar yapılacaktır. Ayrıca, Yunanistan sınırları içinde ikamet eden Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının yaşadığı temel sorunlar da bu antlaşmalar bağlamında değerlendirilip analiz edilecektir. Bunlara ek olarak, dini özgürlükleri, dil ve etnik yapıları, ekonomik gelişmeleri, siyasi ve sosyal katılımları, eğitim hakları ve vatandaşlık statüleri kısıtlanan ve engellenen Türk azınlıkların, asimilasyon ve 'psikolojik soykırım'a maruz kalma süreçleri anlatılacak, bu duruma karşı ne tür adımlar atıldığından ya da atılması gerektiğinden bahsedilecektir. Yazının son bölümlerinde ise, 1955 tarihli Yunan Vatandaşlık Kanunu'nun 19. maddesiyle vatansız (haymatlos) konumuna düşen 60 bine yakın Türk azınlığının ne tür zorluklarla karşılaştığına ve hangi uluslararası sözleşmelerle haklarını aramaları gerektiğine vurgu yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Batı Trakya, Müslüman Türkler, Asimilasyon, 'Psikolojik Soykırım', Vatansız

ABSTRACT

The geography of Western Thrace hosting several civilizations throughout history, had been a homeland or occupation land for Greeks, Spartans, Romans and Turks, the last term of unity and integrity were aroused during the Ottoman Empire. In this study, chronological line will be followed in order to comprehend historical breaking points, attributions to Athens and Lozan Treaty signed at the beginning of 20st century will also be made. In addition, main problems of Turkish Muslim minorities of Western Thrace residing in Greek boundaries will be evaluated and analyzed in the context of these treaties. What is more, process of exposure to 'psychological genocide' and assimilation of Turkish minorities whose religious freedoms, linguistic and ethnic structures, economical developments, political and social participations, education rights and citizenship status are restricted and prevented will be explained and what kind of steps are taken or should be taken against this situation will be noticed. In the last sections of the essay, approximately 60.000 Turkish minorities who are relegated to stateless (haymatlos) by the Article 19 of Greek Citizenship Law under date of 1955 will be emphasized to indicate what kind of challenges they face and which treaties they should look for claiming their rights.

Keywords: Western Thrace, Turkish Muslims, Assimilation, 'Psychological Genocide', Stateless

GİRİŞ

Yüzyıllardır Batı Trakya topraklarında huzur içinde yaşayan Müslüman Türk ahali, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren büyük bir şiddet ve ayrımcılığa maruz kalmış, gün geçtikçe bu şiddet ve ayrımcılık da artmıştır. Osmanlı Devleti'nin iskan politikası bağlamında bölgeye yerleştirilen Müslüman ahali, zamanla hem Batı Trakya'da yaşayan gayrimüslim halkın kültürünü öğrenmiş hem de onlara kendi kültürünü öğretmiştir. Batı Trakya'nın gelişimine büyük katkılar sağlayan Müslüman Türkler, yaşadıkları bölgedeki Rumlarla ortak işler yapmış, dostluk ilişkileri kurmuş ve çok dinli ve kültürlü bir coğrafyanın oluşmasında öncü rol oynamışlardır. Bilindiği üzere, ne zaman ki İngiltere, Fransa ve İtalya gibi dış güçler bölgeye yerleşmeye ya da antlaşmalarla bölgeyi kontrol etmeye başlamışlar, işte o zaman Batı Trakya'daki huzur ve sükunet de bozulmuş, Türk ve Rumlar arasındaki çatışmalar yoğunlaşmıştır. 19. yüzyılın ilk yarısında Yunanistan'ın bağımsızlığıyla ilk kıvılcımını oluşturan, 20. yüzyılın başlarında ise Balkan Muharebeleri ve I. Dünya Savaşı ile yoğunlaşan bu dış müdahaleler, Doğu ve Batı Trakya'nın haricinde, Türk topraklarının işgaline ve ardından gelen Kurtuluş Savaşı'na kadar evrilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile birlikte Türk-Yunan ilişkileri de farklı bir denkleme değerlendirilmeye başlanmış, özellikle 1930'larda Atatürk-Venizelos dostluğu ilişkilerin detente (yumuşama) sürecine girmesini sağlamıştır. 1923-1955 yılları arasında ufak çaplı problemler ortaya çıksa da bu sorunlar kısa sürede çözülmüş, iyi komşuluk ilişkileri devam etmiştir. Günümüze kadar devam eden sorunların fitilini ateşleyen olaylar ise 1955 tarihli Yunan vatandaşlık kanunu ile başlamış, bu kanunun 19. maddesi ile birlikte binlerce Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı vatansız kalmış, ya başka ülkelere sığınmak zorunda kalmış ya da Yunan topraklarında hiçbir hak ve hukuka sahip olmadan insan haklarına ayrı bir şekilde yaşamak zorunda bırakılmıştır. Sonraki yıllarda bu sorunların çözülmesi bir yana, 1967-1974 yılları arasında Yunanistan'da iktidarda kalan askeri cunta yönetimi (Albaylar Rejimi) ile Müslüman Türklere yönelik baskı ve zulüm artmış, binlerce insan topraklarını terk etmek zorunda kalmıştır.

Yunanistan'daki askeri yönetimin 1974 yılında devrilmesinin ardından, hem sivil yönetimlerle hem de daha liberal politikalarla Müslüman Türklerin sorunlarının çözüleceği varsayılmış, ne yazık ki tam tersi bir senaryo ortaya çıkmıştır. Bunun en büyük nedeni ise, o dönemler Kıbrıs'ta yaşanan zulme sessiz kalmayıp 1974 Kıbrıs Barış Harekatı ile bölgeyi kontrol altına alan Türkiye'ye yönelik misilleme çabasıdır. Kıbrıs'ta yaşanan gelişmelerin intikamını Batı Trakya Türk azınlığı üzerinden almaya çalışan Yunan hükümetleri, Lozan Antlaşması'nın Batı Trakya Türk azınlığını koruyan maddelerini ihlal etmekle kalmamış, 1995 tarihli 'Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi' gibi Batı değerlerinin mihenk taşlarından olan anlaşmaları da ihlal etmiştir. 1 Ocak 1981 yılında Avrupa Birliği'ne tam üye olan Yunanistan'ın, o dönemler 'ekonomik bir topluluk' kisvesinde bulunan AB'nin uyarılarına rağmen azınlık ihlallerini sürdürdüğü, 1955 tarihli kanununun 19. maddesi gereği binlerce Müslüman Türkü vatandaşlıktan çıkarmaya devam ettiği bilinmektedir.

Bilindiği üzere, 1980'li yıllardan sonra yaşanan sorunların temel nedeni Kıbrıs'ta yaşanan gelişmeler olmuş, 15 Kasım 1983 tarihinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'nin kuruluşunun ardından Batı Trakya'daki Müslüman Türklere yönelik ayrımcı politikalar da doruk noktasına ulaşmıştır (Ayhan, 2014: 176-177). Özellikle 1983-1990 yılları arasına denk gelen dönemde, isminde 'Türk' ibaresi olan dernek ve okulların kapatılmaya başlanması (sivil toplum ve eğitim alanındaki baskılar); Lozan Barış Antlaşması bağlamında düşünüldüğünde, 'karşılıklı müteakabiliyet' ilkesine aykırı bir biçimde din ve vicdan özgürlüğü ile ilgili kısıtlamaların başlaması (Müslüman ahali tarafından seçilen müftülerin değil de merkezden atanan müftülerin yetkilendirilmesi); Dr. Sadık Ahmet gibi, baskı ve şiddete karşı pasif direniş metodu uygulayan Türk politikacıların haksız yere gözaltına alınmaları ve siyasi katılımı engellemek için yüzde 3 seçim barajının getirilmesi; halen hem Yunanistan'da hem de Türkiye ve Almanya gibi ülkelerde yaşayan binlerce Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının vatansızlık statüsünden kaynaklanan sorunlarının devam ediyor olması (1955 tarihli Yunan Vatandaşlık Kanunu'nun 19. maddesi 1998 yılında kaldırılmasına rağmen geriye dönek hak ihlallerinin giderilmemiş olması) belli başlı sorunlar olarak ortaya çıkmakta, acil olarak çözülmeyi beklemektedir. Tüm bu sorunlar anlatılıp gerekli çözüm önerileri sunulmadan önce tarihsel süreçten bahsetmek mantıklı olacaktır.

TARİHSEL OLAY VE OLGULAR

Türk toplulukların Batı Trakya topraklarında 'kalıcı' olmaya başladığı dönemler Osmanlı Devleti zamanına denk gelmiş olsa da, Trakya coğrafyasını işgal edip vergiye bağlayan ilk Türk milleti, M.Ö. 3. ve 7. yüzyıllar arasında egemenlik süren İskitler ve ardından da M.S. 4. ve 5. yüzyıllarda bölgede hüküm süren Avrupa Hun İmparatorluğu olmuştur. M.S. 445-450 yıllarında Balkanlar'ı ve Trakya'yı esir alan Attila (Romalılar onu, "Tanrı'nın Kırbacı=Flagellum Dei" olarak adlandırmıştır), o dönemin Trakya valisine söylediği ünlü sözle ('güneşin doğduğu ve battığı her toprağı işgal edebileceğini' söylemiş), Batı ve Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu'na gözdağı vermiştir. İlk zamanlarda Doğu Roma'yı işgal etmeyi planlayan Attila, Batı Roma İmparatoru'nun kızıyla (Prences Honoria) nişanlanmış, Batı ve Güney Avrupa'daki toprak istekleri reddedilince evlilik gerçekleşmemiş, bu durumun sonucunda Batı Roma'yı işgal etmeye karar vermiştir. Attila M.S. 453 yılında, Trakya toprakları ve Bizans'la ilgili hayallerini gerçekleştirilmeden hayata gözlerini yummuştur. Avrupa Hun Devleti'nden neredeyse bin yıl sonra, hem Aydınöğulları (1344 yılında Aydınöğlü Umur Bey ile) hem de Osmanlı Devleti'yle (1354 yılında) Rumeli bölgesine yerleşmeye başlayan Türkler, iskan politikasıyla bu topraklarda kalıcı olmaya başlamıştır.

Tarihsel süreç bağlamında düşünüldüğünde, günümüzde dahi tartışma konusu olan, Osmanlı Devleti'nin Trakya topraklarında hüküm sürmeye başladığı dönemlerde ortaya çıkan politikalar (iskan, devşirme vb.), Rumlar tarafından farklı bir düzlemde değerlendirilmeye çalışılmış ve çalışılmaktadır. Bu durumu örneklemek gerekirse şunlar söylenebilir. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Batı Trakya'daki Müslüman Türk azınlıkların hakları savunulduğu zaman, 'Osmanlı İmparatorluğu'nun 500 yıl boyunca Batı Trakya Rumlarına köle muamelesi yaptığı' şeklinde muhalif Yunan tezleri ortaya atılmakta, bu tarz konular herhangi bir kanıtı dayanmadan Yunanistan müfredatına dahil edilmekte, okullarda Müslüman Türk öğrencilere dahi okutulmaktadır. Hem Batı Trakya'daki okullarda hem de Yunanistan'ın genelinde öğretilmesi gereken asıl konu ise, 'Fatih Sultan Mehmet gibi birçok Osmanlı padişahının, kendilerini Bizans'ın devamı olarak gören Helen kökenli etnik unsurlara sert müdahalelerde bulunmaması, dini vecibelerini yerine getirmeleri ve kültürlerini özgür bir biçimde yaşamaları için her türlü kolaylığı sağladıkları' yönündeki gerçekçi bilgilerdir. Ayrıca bu tarihlerde, Batı Trakya'da yaşayan gayrimüslim halk da, kimi vergiler dışında Müslüman Türk cemaat ile aynı hak ve hukuktan yararlanmış, tüm bunlara rağmen isyan hareketlerinden geri durmamıştır.

Yunanistan'ın bağımsızlık sürecinin altyapısını oluşturan Rum Ortodoks isyan hareketleri (1821 Mora İsyanı vb.), sadece 1789 Fransız Devrimi'nin milliyetçilik akımından etkilenmemiş, İngiliz ve Rusların Balkanlar bölgesinin tamamında, "hasta adam" olarak nitelendirdikleri Osmanlı Devleti'nin topraklarını kontrol etme

girişimlerinden de etkilenmiştir. Napolyon Bonapart'ı zor da olsa durduran ve 1815 Viyana Kongresi ile yeni bir dünya düzeni inşa etmeye ve içlerindeki milliyetçi parçalanmaları engellemeye çalışan İngiltere, Rusya ve Avusturya gibi imparatorluklar sözlerinde durmamış, bir başka imparatorluk olan Osmanlı'nın toprak bütünlüğünü de bozmaya çalışmışlardır. 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nın ardından imzalanan Edirne Antlaşması'yla (14 Eylül 1829) fiili (de facto) olarak kurulan Yunanistan, 1821'den 1929'a kadar devam eden Yunan bağımsızlık savaşından üç yıl sonra, 7 Mayıs 1932 yılında imzalanan İstanbul Antlaşması'yla bu sefer hukuki (de jure) anlamda kuruluşunu tamamlamış ve bu kuruluş Batılı güçler tarafından da tanınmıştır. Yunanistan, bu tarz isyan, savaş ve antlaşmaların ardından Batı Trakya topraklarını ele geçirememiş olsa da, Yunan topraklarında birçok Osmanlı tebaası Türk kalmıştır. O günün koşullarıyla günümüzün durumu analogik bakış açısıyla değerlendirildiğinde, nasıl ki günümüzde Lozan Barış Antlaşması'yla Batı Trakya Türklerinin hakları saklı kalmakta, o gün için de İstanbul Antlaşması'yla (3 Şubat 1830 tarihli Londra Protokolü de dahil) Müslüman Türk ahalinin hakları saklı kalmıştır denilebilir.

BATI TRAKYA MÜSLÜMAN TÜRK AZINLIĞININ HAK VE STATÜLERİYLE İLGİLİ ANTLAŞMALAR

Yunanistan'daki Müslüman Türk azınlığın haklarını savunan son mutabakat Lozan Barış Antlaşması gibi görünse de, yukarıdaki tarihi bilgiler paralelinde yapılan birçok sözleşme, protokol ve antlaşma da mevcuttur. Lozan'daki statüye ve antlaşma maddelerine değinmeden önce bu belgelerden bahsetmek gerekirse şunlar söylenebilir. Bilindiği üzere, Yunanistan'ın 1832 yılındaki bağımsızlığından önce, 3 Şubat 1830 yılında imzalanan Londra Protokolü ile Yunanistan topraklarında yaşayan Müslüman cemaatin hakları garanti altına alınmış, protokolde Batılı emperyalist devletlerin imzaları da yer almıştır (Protokol'ün 5. Maddesinde; 'Yunan isyanından etkilenen ve Yunanistan topraklarında ikamet eden Müslüman halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması gerekliliğinden' bahsedilmiştir). Yine aynı şekilde 2 Temmuz 1881 yılında kabul edilen İstanbul Sözleşmesi'yle benzer bir süreç oluşmuş (Yunanistan'ın 'Megali İdea' fikrine rağmen azınlık hakları geçerliliğini korumuştur), 14 Kasım 1913 tarihli Atina Antlaşması'yla da Müslüman azınlıkların hak kazanımları devam etmiştir (Eren, 2019: 80).

Ayrıca, Atina Antlaşması'nın önemi, Lozan'daki azınlık haklarına benzer kazanımlar sağlamış olması ve geçerliliğinin devam ettiği ile ilgili ciddi emarelerin bulunmasıyla kat ve kat artmıştır. Yunanistan, 1923 yılı sonrasında dahi Atina Antlaşması'nda yer alan kimi maddelere atıfta bulunmuş, antlaşmayı tamamen yok saymadığını ispatlar nitelikte eylemlerde bulunmuştur. Antlaşma'nın 11. maddesinde, Osmanlı Devleti'nden alınıp Yunanistan topraklarına katılan bölgelerde yaşayan Müslüman ahalinin can, mal, din, haysiyet ve onurunun korunacağı; Müslümanların müftü seçimleri konusunda özgür olacakları, başmüftünün ise, müftüler arasından seçilen 3 adaydan birinin Yunan Kralı tarafından atanmasıyla belirleneceği; ayrıca Müslüman ahalinin, gayrimenkul alım-satımında önemli serbestliklere sahip olacakları vurgulanmıştır. Antlaşmanın 12. maddesinde de vakıfların çalışma ve mevzuatları düzenlenmiş; 'vakıf ve yardım kuruluşlarının kimi haklara sahip oldukları ve idarelerinin Müslüman cemaat tarafından devam ettirileceği' vurgulanmış, yeterli gelirleri yoksa devletin yardım edeceğinden bahsedilmiştir.

I. Dünya Savaşı'nın mağlup taraflarından birisi olan Osmanlı Devleti'nin de içinde bulunduğu İttifak Devletleri ile İtilaf Devletleri arasında kimi barış antlaşmaları imzalanmış, bu mutabakatlar ülkeler bazında olduğu için farklı isimlerle adlandırılmışlardır. Bilindiği üzere, Batı Trakya Müslüman azınlığı söz konusu olduğunda özellikle Neuilly ve Sevr Antlaşmaları ön plana çıkmış, her iki antlaşma da kendi iç dinamikleri açısından ayrı bir öneme sahip olmuştur. Kronolojik sıraya göre gitmek gerekirse, İtilaf Devletleri ile Bulgaristan İmparatorluğu arasında imzalanan Neuilly Antlaşması'ndan bahsetmek mantıklı olacaktır. 27 Kasım 1919 tarihinde imzalanan antlaşmanın 48. maddesine göre, Batı Trakya toprakları Bulgaristan'ın elinden alınıp devletsiz bölge (non-state) haline getirilmiş, sonrasında yapılacak olan gizli planların altyapısı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu gizli plandan bahsetmek gerekirse şunlar söylenebilir.

Neuilly Antlaşması'yla tarafsız bir statüye sahipmiş gibi görünen Batı Trakya bölgesi, Antlaşma'da bahsedildiği gibi tarafsız bir statüde kalmamış, ilk olarak Fransa tarafından işgale uğramış, daha sonra ise farklı uygulamalarla el değiştirmiştir. Bu farklı uygulama ve metotların neler olduğundan bahsetmek gerekirse şunlar söylenebilir. İngilizlerin Yunanlıları desteklediğini ve bölgeyi Yunanlılar üzerinden kontrol altında tutmak çabasında olduğunu bilen Fransa, ilk etapta bölgedeki Müslümanları destekliyor imajı vermeye çalışsa da, bölgede yapılan haksız ve hukuksuz plebisit (referandum) uygulamasında İngiltere ile birlikte başı çekmiştir. 'Hasta adam' olarak nitelendirdikleri Osmanlı Devleti'ni ilk etapta Balkanlar bölgesinde, ardında da Anadolu'da zor durumda bırakmayı planlayan İtilaf Devletleri, 1821 Mora İsyanı ile birlikte Yunanistan'a olan desteklerini açıkça belli etmişler, bu politikalarını I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar devam ettirmişlerdir. Sonuç itibarıyla, 19-26 Nisan 1920 tarihleri arasında gerçekleşen San Remo Konferansı ile planlarını eyleme dönüştürmeye karar vermişler, Yunanistan'dan yana politikalarına da devam etmişlerdir. 'Halkın ileri

gelenlerinin' (çoğunluğu oluşturan Müslüman Türk ahalinin yer almadığı) oy kullanımıyla (plebisit), Batı Trakya toprakları 14 Mayıs 1920 tarihinde işgale açık bir hale gelmiş, kısa sürede bölgedeki Yunan işgali de başlamıştır (24 Mayıs 1920).

Batılı emperyalist güçler (İngiltere, Fransa, ABD, İtalya, İspanya, Portekiz vb.) tarafından, yukarıda bahsedilen tüm bu gelişmelerin uygulama sahasında başarıya ulaşmasının ardından, meşru bir zeminde de başarıya ulaşmak amacıyla kimi antlaşmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu antlaşmalardan birisi de Yunan Sevr'i olarak bilinen, Osmanlı Devleti'yle Birinci ve İkinci Sevr Antlaşmalarının ardından yapılan üçüncü mutabakattır. Birinci Sevr Antlaşması'yla Osmanlı'nın parçalanma süreci başlamış, İkinci Sevr ile Batı Trakya Yunanistan'a bırakılmış, Üçüncü Sevr Antlaşması'yla ise Batı Trakya Müslüman azınlığının korunmasına yönelik tedbirler alınmıştır. Her ne kadar ilk iki antlaşma Osmanlı İmparatorluğu açısından ciddi kayıplar teşkil etse de, üçüncü mutabakatın olumlu yanları Müslüman Türk azınlık için ciddi önem arz etmiştir.

10 Ağustos 1920 tarihinde kabul edilen Yunan Sevr'inin, günümüzde dahi büyük problem teşkil eden hukuk dışı uygulamalara çözüm üreten kimi maddelerinden bahsetmek gerekirse şunlar söylenebilir. Antlaşmanın en önemli maddelerinden birisi 2. madde olarak bilinmektedir. Bunun en büyük nedeni ise bu maddenin, dil, din, ırk ve vatandaşlık statüsü ayırt etmeksizin Yunanistan topraklarında yaşayan herkesin eşit haklara sahip olması gerektiğinden bahsetmesi ve bu insanların dini vecibelerini yerine getirme konusunda yeterli özgürlüğe sahip olacaklarına yönelik vurguda bulunmuş olmasıdır. 1920 tarihli olan bu Antlaşma'nın 7., 8., 9. ve 10. maddeleri de Müslüman azınlığı koruyan hükümlerden oluşmuş, her türlü hak ve hürriyetin sağlanıp korunmasında gerekli güvenceler verilmiş, Osmanlı Devleti de garantör ülke olarak bu kuralların takipçisi olmuştur.

Nasıl ki o dönemlerde Osmanlı İmparatorluğu, işgal edilen topraklarda kalan Müslüman ahalinin koruyuculuğunu üstlenmişse, aynı şekilde Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra da devlet erkani bu geleneği devam ettirmiş, Misak-ı Milli sınırlarında olmasına rağmen ülke topraklarına dahil edilemeyen bölgelerdeki Müslüman Türk ahalinin koruyuculuğunu üstlenmiştir. Ayrıca, 'garantör devlet' statüsünü oluşturan en önemli ve en son antlaşma Lozan Barış Antlaşması olmuş, 37. ve 44. maddeleri arasında bahsettiği hükümlerle hem Türkiye'deki yabancı azınlığın hem de Yunanistan'da kalan Müslüman Türk azınlığın haklarını garanti altına almış, günümüzde dahi geçerliliğini devam ettiren bir antlaşma hüviyetini kazanmıştır. Lozan Antlaşması'nda yer alan azınlık maddelerinin, sadece Türkiye'de yaşayan ve Türk vatandaşı olan yabancı azınlıklarla ilgili hükümleri içermesine rağmen, aslında Batı Trakya'daki Müslüman Türk azınlığını da ilgilendirdiği konusu maddeleriyle açıklanması gereken bir durum teşkil etmektedir. Bu bağlamda, 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması'nın azınlık maddeleri, ilgili konu başlıklarıyla bağlantılı olarak analiz edilecek ve Batı Trakya Türk azınlığının temel sorunlarıyla bağlantılı olarak anlatılacaktır.

TÜRK AZINLIĞININ TEMEL SORUNLARI

Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının yüzleştiği sorunlar her ne kadar 24 Temmuz 1923 tarihinden itibaren yaşanıyor gibi görünse de, kimileri bu sorunların 24 Mayıs 1920 tarihli Yunan işgaliyle, kimileri de 10 Ağustos 1920'de imzalanan Yunan Sevr'i ile başladığını iddia etmektedir. İşin aslına bakılırsa, bölgenin Osmanlı Devleti'nin egemenliğinden çıktığı tarihe odaklanmak daha doğru olacaktır. Bölgedeki Müslüman Türkler için her türlü kötü gidişatın temelini oluşturan, Anadolu ile coğrafi ve politik bağların kopmaya başladığı bu dönem, 29 Eylül 1913 tarihinde Osmanlı Devleti ile Bulgaristan Krallığı arasında imzalanan İstanbul Antlaşması'yla (I. ve II. Balkan Savaşları sonrasında) başlamış, Bulgar güçlerinin 30 Ekim 1913'te Batı Trakya'yı işgaliyle devam etmiştir (Duman, 2021: 386). Edirne, Tekirdağ, Kırklareli ve İstanbul'un Avrupa yakasını da içeren bölgenin (Doğu Trakya'nın) geri alınmasına rağmen Batı Trakya'nın elden çıkması hali asla unutulmamış, günümüze kadar gelen sorunların da temel nedenini oluşturmuştur. Ayrıca, bölgenin 1920 tarihinden sonra Bulgaristan'dan alınıp Yunanistan'a verilmesiyle sorunlar çözülmemiş, Lozan Barış Antlaşması'yla hükme bağlanan azınlık hakları ise Yunanistan tarafından belli bir döneme kadar uygulanmıştır (Bulut, 2008: 85-87).

Daha önceki kısımlarda da bahsedildiği üzere, Kurtuluş Savaşı'nın sonundan II. Dünya Savaşı'nın başlangıç dönemlerine kadar devam eden ikili diplomasi yoluyla, yani Mustafa Kemal Atatürk ile Yunanistan Başbakanı Eleftherios Venizelos'un dostluğu aracılığıyla iki ülke arasında ciddi sorunlar yaşanmamış, bunun sonucunda da azınlıklara yansıyan olumsuz bir durum ortaya çıkmamıştır. Nisan 1941'den Ekim 1944'e kadar Nazi işgaline uğrayan Yunanistan'da, birçok azınlık grubu isyan edip Nazilerle iş birliği yapmasına rağmen Müslüman ahalî herhangi bir iç karışıklığa karışmamış, Yunanistan'ın zor durumundan yaralanma gibi bir düşünceye sahip olmamıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra çoğu Avrupa ülkesi gibi Yunanistan da savaşın yaralarını sarmaya başlamış, ekonomik kalkınma modellerine öncelik vermiştir. Ne yazık ki bu süreç kısa sürmüş, Yunanistan 1955 yılında çıkardığı 3370 sayılı vatandaşlık kanunuyla birçok Yunan vatandaşı azınlığın

tabiiyetini yitirmesine neden olmuş, 1998 yılına kadar devam eden felaket senaryosunun da fitilini ateşlemiştir. İlk etapta Makedon, Bulgar ve Sırp azınlıklar hedef alınarak çıkarılan bu kanun, sonraki dönemlerde Müslüman Türkler üzerinde ciddi bir baskı aracı olarak kullanılmaya başlanmış, 1967 yılındaki Albaylar Cuntası ve 1974 Kıbrıs Barış Harekatı'na kadar devam eden olaylar silsilesi de farklı azınlık sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Clogg, 2002: 89-90).

Bu bilgiler bağlamında analiz edildiğinde, Batı Trakya Müslüman Türklerinin yaşadığı sorunları tek tek başlıklar altında incelemek mantıklı olacaktır. Türk dili, eğitimi ve kültürünün yok sayıldığı (kendini ifade hakkının kısıtlandığı), gün ve gün kültür asimilasyonunun arttığı günümüzde, eğitim sorununun anlatılması elzem olmaktadır (Bloed, 2003: 472). Diğer bir problem de din ve vicdan özgürlüğü ile ilgili sorunlar olarak ortaya çıkmakta, Türk müftülerin seçilmelerine rağmen atanamamalarıyla ilgili sorunlar devam etmekte, bunlara ek olarak '240 İmam Yasası' gibi uygulamalarla azınlığın yaşadığı ayrımcılık zirve noktasına ulaşmaktadır. İleriki kısımlarda bu tür sorunlar uluslararası hukuk bağlamında da değerlendirilecek, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. maddesi ve Lozan Barış Antlaşması'nın 38. ve 43. maddeleri arasında bahsedilen din ve vicdan özgürlüğü meseleleri perspektifinde analizler yapılacaktır. Yunanistan tarafından planlı bir politikayla ekonomik olarak geri bırakılan, sadece Yunanistan'ın değil Avrupa'nın da en geri kalmış bölgelerinden biri olan Batı Trakya, işsizlik oranlarında yüzde 30'larda, genç işsizlikte ise yüzde 45'lerde seyrettiği bu dönemlerde, acil olarak yardım beklemektedir. 'Türk' isminin yer aldığı sivil toplum kuruluşlarına yönelik baskılardan dolayı hak ve hukuk mücadelelerini siyasi arenada devam ettirmek isteyen Müslüman Türkler, Dr. Sadık Ahmet gibi cesur ve bilge liderlerin öncülüğünde harekete geçmiş, siyasi katılım çabaları ise Yunan sivil ve askeri yönetimleri tarafından engellenmeye çalışılmıştır.

En son anlatılacak sorunlardan birisi de vatansızlık (haymatlos) statüsü ile ilgili konular olacak, yaşanan haksız ve hukuksuz eylemleri gün yüzüne çıkarmak için dünya genelindeki tüm uluslararası azınlık antlaşmalarının, insan hakları ve vatandaşlık sözleşmelerinin nasıl yok sayıldığı gerekçeleriyle belirtilecektir. 60 bine yakın Batı Trakyalı Müslüman Türkü vatansız bırakan 1955 tarihli (3370 sayılı) kanunun hangi nedenlerden ötürü 1998 yılında kaldırıldığı da gerekçeleriyle belirtilecektir. Vatandaşlığın kaybına neden olan bu kanunun, Yunanistan'ın 1981 yılında Avrupa Birliği'ne üye olması sonrasında AB'nin baskılarıyla mı yoksa Türk ve Yunan vatandaşların çabalarıyla mı ortadan kalktığı noktasında gerekli açıklama ve analizler de yapılacaktır. İlk olarak anlatılacak sorun eğitim konusunda olacak, azınlığı medeniyet ve kültür seviyesi noktasında geri bırakmanın en önemli metotlarından birisi olan anadilde eğitimi engelleme süreci, yıllar içinde nasıl bir konuma evrilmiş bunlardan bahsedilecektir.

Dil ve Eğitim Hakkı Sorunu

Dünya üzerinde hangi ülke milliyetine ya da azınlık kökenine sahip olursa olsunlar, insanlar için en önemli konulardan birisi dil ve kültürlerini özgür bir biçimde yaşamak olmaktadır. Bu bağlamda düşünüldüğünde kimlik ve alt kültür oluşturma sürecinde filoloji biliminin katkısı yadsınamaz bir noktaya ulaşmakta, binlerce yıldır bu konuda derin araştırmalar ve analizler de yapılmaktadır. Batı Trakya Türk azınlığının dil ve eğitimini kısıtlamaya, kimi alanlarda da yasaklamaya çalışan Yunanistan'ın unuttuğu en önemli nokta ise, dil ve eğitim özgürlüğü konusunun Eski Yunan'a kadar uzanmasıdır. 'Philos' ve 'logos' kelimelerinin birleşiminden oluşan 'Filoloji' kelimesi de Eski Yunanca'dan gelmekte, asıl manası da, 'kelime sevgisi' (dil sevgisi) anlamına gelmektedir. Sokrates'i idama mahkum eden, Platon (Eflatun)'u ülkeden kaçırın Yunan demokrasisi, 2.400 yıl sonra dahi aynı hataları yapmaya devam etmekte, bu sefer de Yunan (Helen) olmayan tüm etnik yapının ülkeden kaçmasına neden olmaktadır. Bu olaylar paralelinde en büyük sorunları da Müslüman Türkler yaşamakta, okul öncesi eğitimde dahi iki dilli eğitim imkanından yoksun bir biçimde öz kültürlerinden koparılmaya çalışılmaktadır.

Öncelikle azınlıkların Lozan Barış Antlaşması'nda koruma altına alınan dil ve eğitim haklarından bahsedip sonrasında da Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı ile ilgili olarak yıllar boyunca ne tür dil ve eğitim politikaları uygulandığından bahsetmek gerekirse şunlar söylenebilir. Akılda kalan şüpheleri gidermek için 45. madde (Lozan) bağlamında bir açıklama ile başlamak mantıklı olacaktır. Bilindiği üzere, 37. ve 44. maddeler (Lozan) arasında yer alan hemen hemen tüm cümlelerde, 'Müslüman olmayan azınlık mensubu Türk vatandaşları' ifadesinin yer alması Müslüman Türklerle ilgili hak kazanımlarının olmadığı yanılgısına neden olsa da 45. madde bu tartışmalara son noktayı koymuştur (Yılmaz, 2019: 255). 45. maddeye göre; 'Türkiye'deki azınlık mensubu Türk vatandaşlarına tanınan tüm hak ve kazanımlar, Yunanistan'da yaşayan Müslüman azınlığa da aynı şekilde uygulanacaktır' ifadesi yer almış, bir nevi 'karşılıklı müteakabiliyet' ilkesinin uygulanacağına vurgu yapılmıştır (Alexandris, 1983: 315-317). Ayrıca belirtmek gerekir ki, günümüzde Yunanistan'ın, 'Müslüman Türk' ifadesi yerine sadece 'Müslüman' kelimesini kullanmasının nedeni de bu Antlaşma (Lozan) maddesine dayanmaktadır (TBMM, 1923: 11-13). Bu madde iki ülke arasındaki dostluğu tesis etme ve karşılıklı olarak azınlık haklarını koruma altına alma gayesi güderken,

Yunanistan bu maddeyi kötüye kullanarak, insan hakları sözleşmeleri bir yana, asıl olarak Ahde Vefa (Sözle Bağlılık-Pacta Sunt Servanda) ilkesini ihlal etmekte, tüm etik ilke ve değerleri yok saymaktadır.

Lozan Barış Antlaşması'nın 38. maddesinde, 'milliyet, dil ve soy ayrımı yapılmaması gerektiğinden' bahsedilmesine; 39. maddede, 'azınlıkların, dillerini istedikleri yerde özgürce konuşabilme hakları olduğuna' vurgu yapılmasına; 40. maddede, 'Batı Trakya'daki Müslüman azınlıklar, giderleri kendilerine ait olmak şartıyla her türlü azınlık okulu ve buna benzer eğitim kurumu açmak, yönetmek ve denetlemek hakkına sahip olabilirler' ifadesi yer almasına; 41. maddede ise, 'Yunan Hükümeti'nin, Türk azınlığın çoğunlukta yaşadığı bölgelerdeki ilkokullarda anadilde (Türkçe) eğitim imkanını sağlaması gerektiği ve ilgili okullarda Yunan dilinin zorunlu olmasının engellenemeyeceği' şeklinde hüküm olmasına rağmen Yunanistan var olan Türk okullarını kapatmakta (TBMM, 1923: 11-13), yeni Türk okulu açılması konusunda da türlü zorluklar çıkarmaktadır (Sella-Mazi, 1997: 94-95). Yunanistan'da 1967 yılındaki Albaylar Cuntası'ndan önce Batı Trakya bölgesinde 300'e yakın Türk okulunda 16 binden fazla Türk öğrenci eğitim-öğretim hakkından yararlanırken, günümüze 110'a yakın okulda 5 bin öğrenci ile Türkçe dil ve eğitim imkanlarından yararlanılmaktadır. Ayrıca, Türkiye'den Batı Trakya'ya Türk öğretmen gelmesinin engellenmesiyle birlikte kimi dönemler eğitim-öğretim sekteye uğratılmaya çalışılmıştır (Yalınkılıç ve Yağmur, 2014: 292-293). Türk öğretmenler sorunu vb. sıkıntılarının yıllar içinde nasıl bir değişim ve dönüşüm geçirdiğinden bahsetmek gerekirse şunlar söylenebilir.

Batı Trakya bölgesi, ekonomik gelişmişlik ve eğitim açısından sadece Yunanistan'ın değil Avrupa'nın da en geri kalmış bölgelerinden birisi olarak görülmekte, Yunanistan'ın baskıcı politikalarıyla daha da kötü duruma sürüklenmektedir. Türkiye ile Yunanistan arasında 1951-1968 yılları arasında imzalanan 3 farklı kültür anlaşmasıyla Türkiye'den Batı Trakya azınlık okullarına öğretmen gelmesine izin verilmiştir. 3 Nisan 1951 tarihli kültür anlaşmasıyla birlikte karşılıklı öğretmen değişimi ve üniversite diplomalarının tanınması süreci başlamış, bu bağlamda Gümülcine'de Celal Bayar Lisesi kurulmuş ve hız kesmeden eğitim çalışmalarına başlamıştır. Yunanistan'da 1967 yılında Albaylar Cuntası'nın iktidara gelmesinden belli bir süre sonra, 1970 yılıyla birlikte bu kültür anlaşmaları uygulanmamaya başlanmış, bu tarihe kadar 500'e yakın Türk öğretmeni bu azınlık okullarında görev yapmasına rağmen bu dönemden sonra kimi sorunlar baş göstermeye başlamıştır. 1973 yılından itibaren ise Türkiye'deki okullarda okuyan Batı Trakyalı Türk öğretmenlerin diplomaları tanınmamaya başlanmış, kültür anlaşmaları bir yana, Lozan Barış Antlaşması'na aykırı eylemler içinde de bulunulmuştur. 1983 yılında çıkarılan bir kanunla Türk okullarının onarım ve tadilat çalışmaları engellenmiş, 1995 yılından itibaren de azınlık okullarında Türk öğretmenler tarafından Türkçe okutulan 'resim, müzik ve beden eğitimi' gibi dersler Yunan eğitimciler tarafından Yunanca okutulmaya başlanmıştır.

Son olarak belirtilmesi gereken ise, 2007 yılından sonra okul öncesi eğitimde Türkçe'nin yasaklandığı, sadece Yunan dilinde eğitim veren okullara giden 5-6 yaşındaki Türk öğrencilerin, azınlık ilkokullarındaki Türkçe eğitimine başladıklarında ciddi manada zorlandıkları bir asimilasyon süreci de eleştirilerin merkezine oturmaktadır (Hüseyinoğlu, 2013: 56-58). Günümüzde ise, sayısı az da olsa Türkiye'den gelen ve Türk vatandaşı olan 'kontenjan öğretmenleri, Türkiye'de okuyan ve Batı Trakyalı Müslüman Türklere oluşan 'formasyonlu öğretmenler' (sözleşmeli konumda olan, okul encümeni tarafından maaşları ödenen kişiler) ve Yunan merkezli bir eğitim politikası sonucu mezun olan 'Selanik Özel Pedagoji Enstitüsü öğretmenleri', Yunanistan genelinde faaliyet gösteren Türk azınlık okullarında hizmet vermektedir. Yunanistan, zorba ve baskıcı eğitim politikalarıyla insan hakları alanında sınıfta kalmasının yanında, Lozan Antlaşması'nı da ihlal ederek iki ülkenin dostane ve iyi ilişkilerine de zarar vermiş ve vermeye devam etmektedir.

Dini Özgürlüklerin Kısıtlanması ve Müftülük Seçimi

Bilindiği üzere, hem Ortodoks Rum kesimi hem de diğer dini grup mensupları yüzyıllardır barış ve huzur içinde bir arada yaşarken, 19. yüzyıldan itibaren bölgede 'büyük oyun' planları yapan emperyalist güçler, din ve etnik köken ayrımı yaparak Haçlı Seferleri dönemindekine benzer bir düşmanlık ortamı oluşturmaya çalışmışlar, Rum komitacıların desteğiyle amaçlarına yakınlaşmışlardır. Sadece Batı Trakya, Yunanistan'ın diğer bölgeleri ya da Balkanlar için değil, Osmanlı Devleti'nin tüm topraklarında bu amaca ulaşmaya çalışmışlar, günümüzdeki gibi 'Türklük' üzerinden değil de 'Müslümanlık' bağlamında düşmanlık tohumları ekmeye çalışmışlardır. Bunun farkında olan Osmanlı Devleti ve ardılı Türkiye Cumhuriyeti de, sırasıyla Atina ve Lozan Antlaşmalarıyla Müslüman azınlıkların haklarını koruma altına almaya özen göstermişler, bölgedeki ahalinin 'garantör devleti' olduklarını da vurgulamışlardır. Bu antlaşmalar, hem okullar hem de camiler için din eğiticisi ve görevlisi seçimini azınlığın kendisine bırakmış, Osmanlı Devleti zamanında 'kadı'nın yaptığı benzer görevleri icra eden müftülerin Müslüman azınlık tarafından seçilip makamın gerçek sahibi olmasını da garanti altına almıştır.

Ayrıca, 1913 tarihli Atina Antlaşması'nın 11. maddesinde, hem din ve vicdan özgürlüğüne atıf yapılmış hem de Müslüman ahali tarafından seçilen müftülerin, 'evlenme, boşanma, nafaka ve miras hakkı' gibi konularda görev ve yetkileri olduğundan bahsedilmiştir (Saygılı, 2021: 4). Antlaşmanın 12. maddesinde ise; 'din ve hayır işleri icra eden kurumların, çalışmalarında serbest olacakları vurgulanmış, ekonomik zorluk anında devletin yardım edeceğinden' bahsedilmiştir. Günümüzde ise bu yardımlar bir yana, dini vakıf ve kurumlar kapatılmakta, gelirlerine de Yunan hükümetince el konulmaktadır (Hüseyinoğlu, 2016: 33).

Batı Trakya Müslüman Türk azınlığının 'kazanılmış' haklarından bahsedilmeye devam edilirse, Atina Antlaşması'na ek olarak Lozan Antlaşması'nda da Türk ve Rum azınlıklar için benzer hükümler olduğu görülecektir. Antlaşmanın 38. Maddesinde; 'dil, soy ve din özgürlüğüne atıf yapılmış, kamu düzeni ve kurallarıyla çelişmediği takdirde azınlıkların istedikleri şekilde ibadetlerini yerine getirebileceğinden bahsedilmiştir. Lozan'ın 38. ve 43. maddeleri arasındaki hemen hemen tüm paragraflarda bu ve benzeri açıklamalar yer almış, dinle ilgili haklar garanti altına alınmıştır (TBMM, 1923: 11-13). Günümüzde de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. maddesinde koruma altına alınan 'düşünce, din ve vicdan özgürlüğü' konusu, tüm ülkeleri sorumluluk altında tutmaktadır.

Yukarıdaki paragraflarda da bahsedildiği üzere, hem Atina Antlaşması hem de 1920 tarihli (2345 sayılı) kanun gereği müftüler Müslüman ahali tarafından seçilip aktif bir biçimde görev yapmış, medeni hukukla ilgili yetkilerini de kullanabilmiştir. Tüm bu antlaşma ve sözleşme maddelerine rağmen özellikle 1984 yılından itibaren ciddi hak ihlalleri yaşanmaya başlamıştır. Gümülcine seçilmiş müftüsünün 1984 yılında hayata veda etmesi sonrasında Yunan hükümeti Müslüman ahaliye danışmadan kendisi bir müftü atamış, aradan geçen yıllar boyunca bu böyle devam etmiş ve 1990 yılında hem İskeçe'de (Mehmet Emin Aga) hem de Gümülcine'de (İbrahim Şerif) Müslümanlar müftülerini kendileri seçmişler, Yunan hükümetleri bu durumu tanımasa da bugüne kadar bir gelenek olarak devam etmiştir. Batı Trakya Türklerinin antlaşma ve sözleşmelerden doğan haklarını uygulamayan Yunanistan'ın, 1990 tarihinde 2345 sayılı kanunu yürürlükten kaldırmasıyla müftülerin Müslüman ahali tarafından seçilmesinin önü kapatılmış ve müftüler merkezden atanmaya başlanmıştır. Tüm bu olumsuzluklarla birlikte, müftülerin yaşadıkları haksızlıklarla ilgili AIHM'e açılan davalar sonucunda Müslüman Türkler haklı görülmüş, Yunanistan tazminat cezasına çarptırılmıştır (Yapıcı, 2019: 65).

Dini sorunlarla ilgili son olarak belirtilmesi gereken durum ise, Yunan parlamentosu tarafından 2007 yılında çıkarılan, 2013 yılından itibaren ise fiilen uygulama alanı bulan '240 İmam Yasası'dır. Bu kanun maddesinde; 'Batı Trakya'da yer alan devlet okullarında okutulan Din Kültürü ve Kur'an kursu dersleri Türkçe yerine Yunanca okutulmaya başlanacak, hem okullardaki din kültürü öğretmenleri hem de köy camilerindeki Kur'an kursu görevlileri Müslüman Türk azınlığa danışılmadan Yunanistan Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı'nın denetiminde oluşturulan bir kurul tarafından atanacaktır' denmiştir. Müslümanlar tarafından kutsal olarak görülen dini kurum ve kuruluşlara Hristiyan Yunan vatandaşları tarafından din öğretmeni ve görevlisi atanması ciddi tepkilere neden olmuş, tüm bu karşı çıkışlara rağmen Yunanistan geri adım atmamıştır. Lozan Antlaşması'nın 40. Maddesinde; 'Batı Trakyalı Müslüman azınlık, giderleri kendilerine ait olmak şartıyla her türlü dini kurum, okul ve buna benzer eğitim-öğretim kurumu kurma, yönetme ve denetleme hakkına sahip olabilir' denmesine rağmen Yunanistan tüm ikili hukuk antlaşmalarını ve uluslararası hukuk kurallarını hiçe saymış, Türk-Yunan dostluğuna büyük zarar vermiştir (TBMM, 1923: 12).

Ekonomik Sorunlar

Bilindiği üzere, Osmanlı İmparatorluğu döneminde huzur ve refah içinde yaşarken, günümüzde Avrupa'nın en fakir bölgelerinden birisi olan Batı Trakya coğrafyası, yıllar içinde sistemli bir 'geri bırakma' politikasının mağduru olmuş, Avrupa Birliği'nden gelen yardımlar da doğru yerlere aktarılmamıştır. Yunanistan'ın en geri kalmış bölgelerinden olan İskeçe ve Rodop illerinde yaşayan Müslüman Türk azınlıkların yüzleştiği sorunlar, genel işsizliğin yüzde 30'larda, genç işsizliğin ise yüzde 45'lerde seyretmesine neden olmuştur (Serdar, 2014: 121-122). Batı Trakya'da yaşarken Yunanistan ya da Türkiye'den aldıkları diplomaların faydasını göremeyen, işe alımlarda ciddi ayrımcılığa maruz kalan ve çareyi ülkeden kaçmakta bulan Müslüman Türk gençleri, Almanya, Türkiye ve Kanada gibi ülkelere gitmekte ve zor koşullarda hayatta kalma mücadelesi vermektedir. Bölge halkının yüzde 80'i tarım ve hayvancılık mesleğini icra etmesine rağmen, bu iş kollarında dahi türlü zorluklarla yüzleşmek zorunda kalmışlardır. Yeni yeni kooperatifleşen (genç Türk mühendis ve girişimciler aracılığıyla), tarım yapmak için zorunlu olan traktör ehliyetini dahi 1967'deki Cunta yönetiminden 1990 yılına kadar alamayan Türk azınlıkları, ciddi bir asimilasyon ve soykırım politikasına maruz kalmıştır.

Beyin göçünün ülkeler için handikap olduğu günümüzde, dünyadaki çoğu ülke, yetişmiş ve kalifiye nitelikteki vatandaşlarını ülkede tutmaya çalışırken, Yunanistan tam tersini yapmakta, Batı Trakya'daki okumuş ve tecrübeli Türk gençlerinin ülke dışına göç etmesine neden olmaktadır. Zamanında 'yasaklı bölge' (özellikle

kıyı ve sahil kentlerinde) uygulamasıyla Türk vatandaşlarının taşınmaz mallarına el koyan Yunanistan, günümüzde de tarım alanlarının kullanımı noktasında türlü zorluklar çıkarmakta, tütün, pamuk ve tahıl ürünlerinin üretimini de kısıtlamaktadır.

Sonuç itibariyle, Batı Trakya'nın geri kalması demek Yunanistan'ın da geri kalması demektir. 2008 dünya ekonomik krizinden bu yana ülkede birçok hükümet değiştiren, IMF, Dünya Bankası vb. kurumlara 300 milyar avrodan fazla borcu olan, Covid-19 virüsü döneminde de en büyük gelirini, yani turizm gelirlerini kaybeden Yunanistan, Batı Trakya bölgesinin en önemli değerlerinden olan Müslüman Türk vatandaşlarının haklarını ihlal ettiği sürece ekonomik olarak da sıkıntılar yaşamaya devam edecektir. Bilindiği üzere, 1980'lerin sonunda Türk azınlıklara karşı benzer olumsuz politikalar takip eden, tarım (tütün vb.) ve hayvancılığın önemini fark edemeyen Bulgaristan'ın başına gelenler, 2008 ekonomik krizi sonrasında da Yunanistan'ın başına gelmiştir.

Vakıflar ve Siyasi Katılım İle İlgili Problemler (Dr. Sadık Ahmet: Dostluk, Eşitlik ve Barış Partisi)

Lozan Antlaşması'nın 42. Maddesinde; 'Yunanistan'da bulunan Türk vakıflarının kuruluş ve yönetimi konusunda her türlü kolaylığın sağlanacağı, yasalara uydukları sürece faaliyetlerine devam edecekleri' vurgulanmıştır (TBMM, 1923: 12). 1980'li yıllardan itibaren ise tam tersi bir senaryo ortaya çıkmış, 1983 yılında KKTC'nin kurulmasına misilleme olarak Yunanistan da Batı Trakya'daki Türklerin haklarını kısıtlamaya ve vakıflarını kapatmaya başlamıştır. Sırasıyla, 1927, 1928 ve 1936 yıllarında kurulan İskeçe Türk Birliği, Gümülcine Türk Gençler Birliği ve Batı Trakya Türk Öğretmenler Birliği'nin mahkeme kararıyla 1984 yılında kapatılması sonucunda Türklere karşı ayrımcı politikalar da yoğunlaşmaya başlamıştır. 20 Kasım 1987 tarihinde ise vakıflarla ilgili temyiz kararı Yunan Yargıtay'ınca karara bağlanmış, tahmin edileceği üzere bu karar da Türk azınlıkların aleyhine olmuştur. Ayrıca, 20 Kasım 1987'de 'Türk' kelimesinin resmi kullanımı Yunan Yargıtay'ı tarafından yasaklanmış, 'Türk' ismine sahip okul, dernek ve vakıfların tabelaları sökülmüştür. Tüm bu olaylar sonucunda azınlıklar 29 Ocak 1988 ve 1990 tarihlerinde toplanıp bu hak ihlallerini protesto da etseler pek bir şey değişmemiş, toplanma ve yürüyüş hakları dahi ellerinden alınmıştır. Bunlara ek olarak, İskeçe Türk Birliği vb. vakıf ve dernekler yaşadıkları haksızlık karşısında 2005 yılında AİHM'e başvurmuşlar, 2008 yılında Türkler haklı görülmüş ve Yunanistan tazminat ödemeye mahkum edilmiştir. Günümüzde ise, AİHM'in kararlarına rağmen Yunanistan Türk vakıflarının haklarını geri iade etme konusunda diretmekte, uluslararası hukuku çiğnemeye devam etmektedir.

1985 yılından itibaren siyasi katılım konusunda da sorunlar yaşamaya başlayan Türk azınlıklar, yukarıda bahsedilen ayrımcı politikalara maruz kaldığı için Dr. Sadık Ahmet gibi halk kahramanlarını desteklemeye başlamış, siyasi katılım eksikliğini gidermeye çalışmıştır. Yaşanan baskı ve zulme karşı 1985'te Dr. Sadık Ahmet'in başlattığı kampanyayla 15 bine yakın imza toplayan azınlıklar, 18 Haziran 1989 seçimlerinde Dr. Sadık Ahmet'in, ilk bağımsız Türk milletvekili olarak meclise girmesini sağlamış, kısa bir süre sonra ise ciddi bir gerekçe gösterilmeden Dr. Sadık'ın milletvekilliği iptal edilmiştir. Dr. Sadık, 26 Ocak 1990 tarihinde halka açık yaptığı bir konuşmada, Batı Trakya Müslüman azınlığına 'Türk' dediği için tutuklanmış, psikolojik baskılara maruz kalmıştır. Tüm bu tutuklamalara rağmen 8 Nisan 1990 tarihinde tekrardan bağımsız milletvekili seçilen Dr. Sadık Ahmet, Batı Trakya Türk ve Müslümanlarını temsil eden ilk siyasi parti olan Dostluk, Eşitlik ve Barış (DEB) Partisi'ni 13 Eylül 1991'de kuran ve teşkilatlanmasını sağlayan ilk azınlık mensubu olması hasebiyle de önemli bir yere sahiptir.

Yunanistan ise Türklerin siyasi katılımını engellemek amacıyla 1993 yılındaki seçim yasasında değişikliğe gitmiş ve yüzde 3'lük seçim barajı getirmiştir. Seçimde kullanılan oy sayısına göre 200-250 bin arası bir nüfusa denk gelen yüzde 3'lük seçim barajı, 150 bin nüfuslu Türk azınlık için büyük bir engel oluşturmuş, bu tarihten sonra ise Türk adayların Yunan partileri aracılığıyla parlamentoya girme çabasına şahit olunmuştur. Yunan partilerinin tüzük ve yönetmeliklerini uygulamak ve Türk azınlıkların haklarını savunamayacak duruma gelen bu Türk adaylar, hür iradeleriyle siyaset yapamamışlardır. Sonuç itibariyle, sadece Batı Trakya Türk azınlığı için değil, Yunan demokrasisi için de büyük mücadeleler veren Dr. Sadık Ahmet, Lozan Antlaşması'nın yıldönümü olan 24 Temmuz 1995'te şüpheli bir trafik kazasında hayata gözlerini yummuştur.

BATI TRAKYA TÜRK AZINLIĞI VE VATANSIZLIK STATÜSÜ

Müslüman Türklerin Yunanistan'da yaşadığı sorunlar sürekli olarak vurgulanmasına rağmen, bu sorunların kimileri kısmi olarak çözülmekte kimileri ise halen çözüm beklemektedir. Üçüncü bir kısımda ise, çözüldüğü sanılan ama geçmişe yönelik mağduriyetler giderilmediği için tam tersi bir durum teşkil eden sorunlar vardır. 3370 sayılı ve 30 Eylül 1955 tarihli Yunan vatandaşlık kanunu ile ülke tabiiyetlerini yitirmeye başlayan Türk azınlıklar, ilgili kanunun kaldırıldığı 11 Haziran 1998'e kadar sistemli bir asimilasyon politikasının mağduru olmuşlar, vatandaşlığını yitiren 60 bine yakın Batı Trakyalı Türk azınlığa hakları iade edilmemiştir.

Bu tür bir sorunun daha iyi anlaşılabilmesi için, vatansızlık statüsünden ve vatansızların sahip oldukları kimi haklardan bahsetmek gerekmektedir. Bunun için, 1954 tarihli ‘Vatansız Kişilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme’ dikkate alınarak kimi açıklamalar yapılacak, ‘Türk azınlıklar bu sözleşme bağlamında ne tür haklara sahip olmalı ve Yunanistan ne gibi uygulamalarla vatansızlık sorununu çözmeli’ şeklinde bir analiz de yapılmaya çalışılacaktır. Vatansızlık konusuna dahil olan Batı Trakya örneği bağlamında ne tür hukuksal kavramların ön plana çıkmaya başladığından ve ‘tekrardan vatandaşlığa alma’ süreçlerinde tartışmaların odağına oturan ‘Politografisi (Telsik=vatandaşlığa alma)’ gibi metotların, sorunları çözmeye yeterli olup olmadığından da bahsetmek gerekmektedir.

Vatansızlık Statüsü

Hem I. Dünya Savaşı’nda Bolşevik Devrimi’nden dolayı ülkeden kaçmak zorunda kalan ve Lenin yönetiminin kararıyla vatansız kalan 800 bine yakın Beyaz Rus’un, hem de II. Dünya Savaşı’ndan sonra Nazilerin soykırımına maruz kalan milyonlarca Alman Yahudisi kişinin vatansız kalmasından dolayı, önce Milletler Cemiyeti, sonrasında da Birleşmiş Milletler gibi uluslararası örgütler gerekli önlemleri almaya çalışmış, çözüm önerileri şahsi (Nansen Pasaportu vb.) kalmış, Uluslararası Toplum’un yetersizliği gün yüzüne çıkmıştır (Kısa, 2018: 311). Yine aynı şekilde Birleşmiş Milletler’in çabalarıyla 5158 sayılı ve 28 Eylül 1954 tarihli Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme imzalanmış, 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi’nden de ilham alan bu sözleşme, Cenevre’nin kimi maddelerine de atıfta bulunmuş (en önemli maddelerinden birisi olan 33. madde vb.), sığınmacı ve mültecilerin ardından, vatansız kişiler için de bir çözüm üretmeye çalışmıştır.

Vatansız kişileri tanımlamakla konuya başlayan, kimlerin bu haklardan yararlanıp kimlerin ise yararlanamayacağından bahseden bu sözleşme, ‘genel yükümlülükler’ kısmıyla devam etmekte, genel bir işleyiş şablonu sunmaktadır. Sözleşmenin 1. maddesine göre vatansız kişi; ‘hiçbir devlet tarafından vatandaş olarak kabul edilmeyen kişi’ olarak tanımlanmakta, bireysel bir statüye atıf yapılmaktadır (UNHCR, 1954: 6). Ayrıca sözleşmenin 12. maddesinde vatansızların kişisel statüsüyle ilgili olarak; ‘vatansız kişinin kişisel statüsü, öncelikle daimi ikametgahının olduğu ülkenin kanunlarına göre, eğer o yoksa oturduğu ülkenin kanunlarına göre belirlenir’ şeklinde bir açıklama yapılmış, sözleşmeciler devletlerin [Yunanistan, vatansızlık statüsü sözleşmesini 4 Kasım 1975’te kabul etmiştir (United Nations, 1954)] bu kurallara uyması gerekliliğinden bahsedilmiştir (UNHCR, 1954: 10). Bunlara ek olarak belirtmek gerekir ki, uluslararası hukukun insan haklarıyla bağlantılı maddelerinin tüm ülkeleri ilgilendirdiği unutulmamalı, sığınmacı, mülteci ya da vatansızlara karşı kötü muamelenin cezasının ifası konusunda tavizler verilmemelidir (bölgesel teşkilatlar, uluslararası örgütler ya da mahkemeler tarafından).

Vatansız kişilerin statüsüyle ilgili sözleşmenin en önemli kısımlarından birisini de 27. ve 28. maddeler oluşturmakta, kimlik ve seyahat belgeleri ile ilgili düzenlemeleri kapsamaktadır. 27. maddeye göre; ‘sözleşmeciler devletler, eğer ülkelerinde daimi ikamet eden ya da oturan vatansız kişilerin geçerli belgeleri yoksa onlara kimlik belgesi vermeleri gerekir’ şeklinde bir talimat oluşturulmuş, sözleşmeye taraf olan Yunanistan vb. ülkeler ise bu kurallara uymamış ve halen uymamaktadır. Sözleşmenin 28. maddesinde ise; ‘sözleşmeciler devletler, ulusal güvenliği ve kamu düzenini tehdit etmediği sürece vatansız kişilere seyahat belgesi vermeli ve sözleşmede belirtilen hükümler çerçevesinde bir işlem yapmalıdır’ şeklinde bir hüküm yer almış, böylece vatansız kişilerin üçüncü bir ülkeye seyahat edebilmelerinin yolu açılmıştır (UNHCR, 1954: 17). Ayrıca belirtmek gerekir ki, 1951 Cenevre Mülteci Sözleşmesi’nin 33. maddesinin (geri-göndermeme ilkesi=non-refoulement) bir benzeri de 1954 Vatansızların Statüsüne İlişkin Sözleşme’de yer almıştır. Bunun en büyük nedeni ise, 1951 Mülteci Sözleşmesi’nin çoğu maddesinin doğrudan kabul edilmesi ve 1954 Vatansızlık Sözleşmesi’nin birçok maddesinde de bu konuya atıfların yapılmış olmasıdır.

Üstünde durulması gereken diğer bir önemli konu ise, 1951 Cenevre Mülteci Sözleşmesi yapılırken vatansızlık statüsü de sözleşme maddeleri içinde yer almış, sonradan ise bu statü, ‘ayrı bir sözleşmenin konusu olması şartıyla’ rafa kaldırılmıştır. Bu durumun bu şekilde cereyan etmesi, sanıldığı gibi aksine vatansızlık konusunun sığınma ya da mültecilik konularından daha az önemli olmasından değil, dünya genelinde milyonlarca insanı ilgilendiren önemli bir konu olmasındandır. Son olarak belirtilmesi gereken ise Vatansızlık Sözleşmesi’nin 31. maddesinin 1. fıkrasıdır. Bu madde fıkrasında; ‘sözleşmeciler devletler, ülkelerinde kanunlara uygun şekilde ikamet eden ya da oturan kişileri, ulusal güvenlik ve kamu düzeni nedenleri dışında sınır dışı edemeyeceklerdir’ şeklinde açık bir beyan ön plana çıkmıştır (UNHCR, 1954: 18).

Batı Trakya Örneği

Yukarıda bahsedilen Vatansızlık Sözleşmesi’nin tüm maddeleri Batı Trakya Müslüman Türk azınlığı için de geçerli olmuş, Atina ve Lozan Antlaşmalarını ihlal eden Yunanistan, tüm insanlığın değerlerini içinde barındıran Vatansızlık Sözleşmesi’ni de uygulamayarak ‘ahde vefa’ ilkesini yok saymış, haksız bir biçimde

Avrupa Birliği'ne alındığı da gün yüzüne çıkmıştır. Türkiye'yi yıllardır Avrupa kapısında bekleten AB, söz konusu Yunanistan olunca insan hak ve özgürlüklerinin hiçe sayılmasına göz yummakta, Türk azınlıklara karşı yapılan ayrımcı politikalara karşı da ciddi yaptırımlar uygulamamaktadır.

Tekrardan kısaca belirtmek gerekirse, Batı Trakya'daki Türklerin yaşadığı vatansızlık sorununun temeli 3370 sayılı ve 1955 tarihli Yunan Vatandaşlık Kanunu'nun 19. maddesine dayanmaktadır. 1944-1949 yılları arasında sol gruba mensup komitacılarla Yunanistan hükümeti arasında yaşanan Yunanistan İç Savaşı sonrasında Kuzey Makedonya'ya kaçan solcu Makedon azınlık için çıkarılan bu kanun, 1967'den sonra iktidara gelen Cunta yönetimi tarafından Müslüman Türk azınlıklara karşı uygulanmaya başlanmış, 11 Haziran 1998 tarihinde kaldırılana kadar 60 bine yakın Türk azınlığın vatansız kalmasına neden olmuştur (Alioğlu Çakmak, 2018: 159-160). Bu kanun maddesine göre; 'Yunan (Helen) etnik kökeninden olmayan bir kişi, geri dönme niyeti olmaksızın Yunanistan'ı terk ederse, bu kişinin Yunan vatandaşlığını yitirdiğine hükmedilebilir' denmiştir. Buna ek olarak; 'bu kanun maddesi, vatandaşlıktan çıkarılan herhangi bir anne ya da babanın yurtdışında yaşayan reşit olmayan çocukları için de uygulanır' denmiş ve bir nevi asimilasyon ve etnik temizlik politikasının kanıtları da ortaya çıkmıştır (Üste, 2020: 358). Türkiye'de yaşayan akrabalarını kısa süreliğine de olsa ziyarete gelen Türk azınlık mensubu kişilerin Yunan pasaportları ve vatandaşlıkları ellerinden alınmış, belge eksikliğinden dolayı Türk vatandaşlığına başvurmaları da imkansız hale gelmiştir. Halen Türkiye'de bu konumda olan yüzlerce Batı Trakyalı Müslüman azınlık bulunmakta, vatansız (haymatlos) olarak yaşamlarını idame ettirmeye çalışmaktadırlar.

Yunanistan, bu ayrımcı politikaların dışında, 1985'ten itibaren uyguladığı usulsüz işlemlerle de gündeme gelmiştir. Türkiye'ye akraba ziyaretine ya da tatil yapmaya gelen Müslüman Türk azınlıkların pasaportlarındaki 'gidiş-dönüş dahil' ibaresindeki 'dönüş' kısmını silen Yunan görevliler, bu insanların bir daha Yunanistan'a giriş yapmalarını için her türlü yolu denemişlerdir. Bu durumu hem ulusal hem de uluslararası kanunlara göre yorumlamak gerekirse şunlar söylenebilir. Yunan Anayasası'nın 4. maddesine göre; 'yurtdışına giden her Yunan vatandaşı ülkesine özgür bir biçimde dönüş yapabilme hakkına sahiptir' denmiş, herhangi bir etnik köken ayrımı da yapılmamıştır. Aynı şekilde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde de benzer hükümler yer almış, sözleşmenin 4. numaralı protokolünün 3. maddesinin 2. fıkrasına göre; 'hiç kimse, vatandaşı olduğu ülkeye giriş yapmaktan alıkonulamaz' denmiştir.

1955'ten 1998'e kadar vatansız kalan Türk azınlığının sayısı konusunda da ciddi bir tartışma yaşanmıştır. Azınlık milletvekili İlhan Ahmet'in 2005 yılında verdiği bir soru önergesiyle bu belirsizliğe son veren Yunan Meclisi, 46.638 Müslüman Türk'ün 19. maddeye göre vatandaşlıktan çıkarıldığını belirtmiştir (Tsitselikis, 2012: 201). Yunanistan'daki Türk vakıflarının araştırmalarına göre ise bu rakamın 60 bine yakın olduğu belirlenmiştir. Yunanistan'ın iddialarına göre bu insanların kimileri 'kendi isteğiyle vatandaşlıktan çıkmış', Türk ya da Alman uyruğuna geçmiştir. Yunanistan'ın tezlerinin aksine bu durumun asıl nedeni ise, Yunan vatandaşlığından çıkarılmaları ya da çıkarılma korkusu olmuştur (bu durum, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ndeki 'mülteci' tanımıyla da benzerlik teşkil etmektedir). Ayrıca, Türk azınlığın sahip olduğu ilk haymatlos kimliğinden, 1955 vatandaşlık kanununun kaldırılma sürecinden ve Politografisi metodunun uygulanma şeklinden bahsetmek gerekirse şunlar söylenebilir.

1990'ların ikinci yarısıyla birlikte Türk azınlıkların hukuki mücadeleleri de hız kazanmıştır. Her ne kadar Yunan hükümetleri bu olumlu gidişatı engellemek istese de, kimi Yunan kökenli akademisyen, gazeteci ve siyasetler ise, Türk azınlıkların hukuki mücadelesini desteklemeye devam etmişler, bu durumu Yunan kamuoyunda da gündeme getirmişlerdir. Bu bahsedilen Yunan kökenli kişilerden birisi de Helsinki İzleme Örgütü Temsilcisi Panayotis Dimitras olmuş, onun da çabalarıyla ilk haymatlos kimliği 17 Aralık 1997'de Aysel Zeybek isimli Türk azınlık mensubuna verilmiştir. Aysel Zeybek'in bu mücadelesi, vatansız statüsündeki birçok Türk azınlık mensubu için örnek teşkil etmiş olsa da, bu zamana kadar sadece 9 Müslüman Türk'e haymatlos kimliği verilmiş olması, Yunanistan'ın insan hakları karnesine yeni bir kara leke daha eklemiştir.

1998 yılıyla birlikte hem Avrupa Birliği'nin hem de Panayotis Dimitras gibi insan hakları temsilcilerinin çabalarıyla Yunan Vatandaşlık Kanunu'nun 19. maddesi kaldırılmış, vatandaşlıktan çıkarılan 60 bine yakın Müslüman Türk'e ise vatandaşlık hakları geri iade edilmemiştir. Yunanistan bunun yerine, Politografisi (Telsik=vatandaşlığa alma) metodunu uygulamaya çalışmıştır. 'Vatandaşlığa geri alınma' ile Politografisi arasında ciddi bir ayrım ortaya çıkmakta, 'vatandaşlığa geri alınmada', kaybedilen tüm hakları geri kazanma ve tazminat alma imkanı doğarken, 'Politografisi (vatandaşlığa alma)' metodunda ise sıfırdan vatandaşlığa müracaat şartı aranmış, birçok belge ve koşul öne sürülmüştür (Toprak, 2014: 51-52).

Yukarıda bahsedilen bu sorunların çözümü ise, Batı Trakya'daki Müslüman Türklere karşı hali hazırda uygulanmakta olan etnik ayrımcılığın kalkmasından geçmektedir. Çok fazla dile getirilmeyen bir durum ise,

2011 yılında çıkarılan 4018 sayılı kanunla, daha önceleri Yunanistan'da yaşayan, özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra ülkeyi terk etmek zorunda kalan Yunan Yahudilerine verilen ayrıcalıklardır. Yunan hükümeti Yahudilere karşı, Türklere uyguladığı gibi Politografisi metodunu hayata geçirmek yerine, 'doğrudan vatandaşlığın iadesi' metodunu hayata geçirmiş, Yunan Yahudilerinden daha köklü bir geçmişe sahip olan Türklere karşı ayrımcı politikalarına devam etmiştir. Bu tarihten itibaren Türk azınlıkların başvuracakları önemli mücadele alanlarından birisi de, AİHM gibi uluslararası kurumlar aracılığıyla Yunanistan'a karşı kazanacakları davalar olacaktır.

SONUÇ

Batı Trakya Müslüman Türklerinin yaşadığı her bir sorun kendi içinde ayrı bir önem arz etmektedir. Bu sorunların her birini diğerinden üstün tutmak ise anlamsız olacaktır. Gündemde olan sorunlar daha çok ekonomik ve siyasi konular olsa da, 150 bine yakın Türk azınlığının her biri için farklı bir konu ön plana çıkmakta, kimisi çocuklarının Yunan eğitim sistemiyle asimile olduğundan şikayet etmekte, kimisi ise yıllar içinde tekrardan vatandaşlığını geri almak bir yana, haymatlos kimliği dahi alamamaktan yakınmaktadır. Sorunların zamansal boyutuna da dikkat çekmek gerekmektedir. 1980'lerin başlarından itibaren Türk vakıflarının kapatılması ve 'Türk' isminin yasaklanması konusu ön plana çıkarken, 1988-1990 yılları arasında ise, gösteri ve yürüyüş hakkının engellenmesi konusu ön plana çıkmıştır. Ayrıca, 1990'ların başlarında siyasi katılım engellenmek istenmiş, yeni seçim kanunuyla (yüzde 3 seçim barajıyla) birlikte Türklerin meclise girmesi zorlaşmıştır. 1990'ların sonuna doğru vatansızlık konuları tartışılırken, 2000'lerin sonuna doğru ise AİHM'in Türkler lehine verdiği mahkeme kararları ön plana çıkmıştır. Sonuç itibarıyla, günümüzde halen devam eden bu tür sorunların bir çözüme kavuşabilmesi için 3 farklı koşulun bir araya gelmesi ve uygulama sahasında kendine yer bulması gerekmektedir. Hem yapılması gereken durumları hem de çözüm önerilerini içeren bu koşullardan bahsetmek gerekirse şunlar söylenebilir.

İlk koşul, Türkiye'nin, Batı Trakyalı Müslüman azınlıkların garantörü olduğunun unutulmaması ve her türlü garantörlük hakkının devreye sokulması durumudur. Kıbrıs'ta 21 Aralık 1963'le birlikte başlayıp 1974 Kıbrıs Barış Harekati'na kadar devam eden Rum zulmü döneminde, Türkiye garantörlük hakkını kullanmış, soydaşlarını asimilasyon ve soykırımdan kurtarmıştır. Şu an için Batı Trakya Türklerine karşı sistemli bir asimilasyon politikasının uygulandığı aşikardır. 'Soykırım' ise sadece insanları öldürmekle değil, farklı türde zulümle de gerçekleştirilmekte, yani 'psikolojik soykırım' olarak da ön plana çıkabilmektedir. Bilindiği üzere, bölgede yaşayan Türk ve Müslümanlara yıllar boyunca desteğini esirgemeyen Türkiye, Atina ve Lozan Antlaşmalarından kaynaklanan haklarının takipçisi olacak ve Batı Trakyalı Türklere her türlü desteği sağlamaya devam edecektir.

Bahsedilmesi gereken ikinci bir önemli koşul ise, Yunanistan'ın, politikalarında ciddi bir değişim ve dönüşüme gitmesi gerektiğidir. Ülke çıkarları açısından düşünüldüğünde dahi, Batı Trakya bölgesinin geri kalması demek Yunanistan'ın da geri kalması anlamına geleceği için, bölgenin kalkınması için, acil bir şekilde Türklere yönelik ekonomik kısıtlamaların kaldırılması ve ticari seyahatlerin teşvik edilmesi gerekmektedir. Batı Trakya Müslümanlarının dini özgürlüklerinin kısıtlanmasıyla birlikte, Türkiye de hukuksal açıdan 'karşı işlem' uygulama hakkını saklı tutmaktadır. Yunanistan bu hukuk dışı politikalarıyla bir nevi Türkiye'de yaşayan Rum Ortodoks soydaşlarını da baskı altında tutmaktadır. Yunanistan'ın Türkiye'ye karşı dostane olmayan tavır ve davranışları, 300 milyar avrodan fazla dış borcu olan ve AB yardımlarıyla ayakta durmaya çalışan bir ülke için bilinmelidir ki, bu yardımların da bir sınırı ve sonu olacaktır. Batı Trakya meselesi, Yunanistan'ın Türkiye ile ekonomik ve siyasi ilişkilerini artırabileceği yegane alanlardan birisi olması hasebiyle, Rumların bu avantajı kullanması öncelikle kendi yararlarına olacaktır.

Belirtilmesi gereken son (üçüncü) ve en önemli koşul ise, Batı Trakya Türklerinin kişisel ve kitlesel çalışma ve mücadelelerinin ön plana çıkmasıdır. Kısacası bu durum, birliktelik ruhunun önemi ve uygulama sahasındaki görünümüdür. 29 Ocak 1988-1990 direnişleriyle oluşan birlik ve bütünlük çabaları; Dr. Sadık Ahmet gibi, hapsi ve ölümü göze alıp 'Türk' olduğunu her yerde ve her koşulda vurgulayan 'demokrasi şehitleri'nin mücadeleleri; vatansızlık kimliği almak için her türlü zorluğa katlanan Türk ve Yunan kökenli soydaşların dostluğu ve Yunanistan iç hukukunu tükettikten sonra uluslararası mahkemelerde hakkını arayan Batı Trakyalı Türklerin sabrı ve arzusu olduğu sürece, bölgedeki Müslüman Türklerin asimilasyon ya da soykırıma uğraması da zorlaşacaktır.

KAYNAKÇA

1. Alexandris, A. (1983). *The Greek Minority of Istanbul and Greek-Turkish Relations 1918-1974: Alexis Alexandris*. Center for Asia Minor Studies.

2. Alioğlu Çakmak, G. (2018). Bir “Avrupa” Azınlığı Olarak Batı Trakya Türkleri. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 149-168.
3. Ayhan, H. (2014). Batı Trakya Türk Azınlığının Hukuki ve Siyasi Sorunlarının Asimilasyon Politikası Çerçevesinde Tahlili. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (42), 173-188.
4. Bloed, A., Hofmann, R., Marko, J., Mayall, J., Weller, M., Åkermark, S., & Packer, J. (Eds.). (2003). *European Yearbook of Minority Issues*. Kluwer Law International.
5. Bulut, S. (2008). Balkan Savaşları’ndan Lozan’a Batı Trakya Meselesi ve Mustafa Kemal ATATÜRK’ün Batı Trakya Politikası. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 83-96.
6. Clogg, R. (2002). Minorities in Greece: Aspect of a Plural Society. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 20(2), 173-176.
7. Duman, G. (2021). Devletlerarası İkili İlişkilerde Azınlık Kimliği Etkisi: Batı Trakya Örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(1), 379-394.
8. Eren, E. (2019). Yunan Milliyetçiliğinin Tarihsel Arka Planı ve Politik Yansıma Örneği Olarak Batı Trakya Sorunu. *İzmir Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 77-85.
9. Hüseyinoğlu, A. (2013). Kostas Karamanlis’in ‘Modern Avrupa Azınlık Politikası’nda Batı Trakya’da Azınlık Eğitimi (2004-2009). *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 2(2), 51-72.
10. Hüseyinoğlu, A. (2016). Balkanlarda İslam’ın Dünü ve Bugünü: Yunanistan Örneği. *Avrasya Etüdüleri*, 50(2), 25-48.
11. Kısa, K. (2018). Lozan’dan Günümüze Batı Trakya Türklerinin Hukuki Statüleri. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(2), 307-329.
12. Saygılı, B. (2021). Legal Pluralism in Greece: Between Minority Rights and Individual Rights. *Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-14.
13. Sella-Mazi, E. (1997). Language Contact Today: The Case of the Muslim Minority in Northeastern Greece. *International Journal of the Sociology of Language*, 126(126), 83-103.
14. Serdar, A. (2014). Tarihsel Süreç İçerisinde Batı Trakya Türklerinin Ekonomik ve Demografik Gelişimi. *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi-Trakya Üniversitesi*, 3(2), 97-126.
15. TBMM. (1923). *Lozan Sulh Muahednamesinin Kabulüne Dair Kanunlar*, https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc002/kanuntbmmc002/kanuntbmmc00200343.pdf, Erişim Tarihi: 28.09.2019.
16. Toprak, S. (2013). Türk-Yunan Siyasi İlişkileri Çerçevesinde Batı Trakya Sorunu. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 43-54.
17. Tsitselikis, K. (2012). *Old and New Islam in Greece: From Historical Minorities to Immigrant Newcomers*. Brill.
18. UNHCR. (1954). *Convention Relating to the Status of Stateless Persons*, https://www.unhcr.org/ibelong/wp-content/uploads/1954-Convention-relating-to-the-Status-of-Stateless-Persons_ENG.pdf, Erişim Tarihi: 23.03.2020.
19. United Nations. (1954). *Convention Relating to the Status of Stateless Persons*, https://treaties.un.org/pages/ViewDetailsII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=V-3&chapter=5&Temp=mtdsg2&clang=_en, Erişim Tarihi: 28.10.2019.
20. Üste, A. N. (2020). 20. Yüzyılda Azınlıklar ve Devlet: Yunanistan’daki Batı Trakya Türk Azınlığı Örneği. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 125(247), 347-362.
21. Yalınkılıç, K. ve Yağmur, K. (2014). Batı Trakya Türklerinin Anadillerine ve Kültürlerine Karşı Tutumları. *Bilig*, 70, 283-306.
22. Yapıcı, S. (2019). Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya’da Dini Haklar Meselesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(11), 54-69.
23. Yılmaz, E. A. (2019). Batı Trakya Türklerinin Sorunları Üzerine Bir Değerlendirme. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 252-260.